תנ״ך · אחרונים · מצודת ציון · נביאים

מצודת ציון על מלכים ב

רבי דוד אלטשולר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מצודת ציון על מלכים ב

רבי דוד אלטשולר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מצודת-ציון-על-מלכים-ב/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 4
פרק ג 5
פרק ד 6
פרק ה 8
פרק ו 10
פרק ז 11
פרק ח 12
פרק ט 13
פרק י 14
פרק יא 16
פרק יב 17
פרק יג 18
פרק יד 18
פרק טו 19
פרק טז 19
פרק יז 20
פרק יח 21
פרק יט 23
פרק כ 25
פרק כא 26
פרק כב 26
פרק כג 27
פרק כד 29
פרק כה 29

פרק א

פסוק ב
השבכה. מעשה רשת, וכן (מלכים א ז':י"ז וז): שבכים מעשה שבכה:
בבעל זבוב. כן שם העבודת גלולים:

פסוק ג
מלאכי. שלוחי:

פסוק ז
משפט. מנהג:

פסוק יג
שר חמשים שלשים וחמשיו. הוא הפוך, כמו שר חמשים וחמשיו שלישים:

פרק ב

פסוק ג
החשו. שתקו, כמו (שם כב ג): ואנחנו מחשים:

פסוק ח
אדרתו. מלבוש יקר המיוחד לנביאים, וכן (שם יט יט): וישלך אדרתו:
ויגלום. כרכו כאחת, וכן (יחזקאל כז כד) בגלומי תכלת, ופירושו בכריכת בגדי תכלת:
בחרבה. ביבשה:

פסוק ט
פי. ענין חלק, וכן (דברים כא יז): פי שנים בכל אשר ימצא לו:

פסוק י
הקשית. מלשון קשה:
ואם אין. ואם לא:

פסוק יג
וירם. מלשון הרמה והגבהה:

פסוק טו
נחה. ענין חניה:

פסוק טז
הגאיות. מלשון גיא ועמק:

פסוק יז
ויפצרו. ענין רבוי הדברים, להעביר האדם מרצונו, כמו (בראשית לג יא): ויפצר בו ויקח:
בוש. ענין איחור, כמו (שופטים ג כה): ויחילו עד בוש:

פסוק יט
מושב. מלשון ישיבה:
משכלת. הורגת אנשיה, כמו (יחזקאל לו יג): ומשכלת גוייך:

פסוק כ
צלוחית. תרגום של צנצנת (שמות טז לג), היא צלוחית:

פסוק כא
מוצא. מקום הנביעה:
מות ומשכלת. היא היא, וכפל הדבר במלות שונות:

פסוק כב
וירפו. מלשון רפואה:

פסוק כג
ויתקלסו. וילעגו, כמו (ירמיהו כ ח): לחרפה ולקלס:
קרח. כן יקרא מי שאין בו שער הראש, כמו (ויקרא יג מ): קרח הוא:

פסוק כד
ותבקענה. מלשון בקיעה:

פרק ג

פסוק ב
מצבת. מלשון מצבה:

פסוק ט
ברגליהם. ההולכים מהם ואחריהם, כמו (שופטים ח ה): לעם אשר ברגלי:

פסוק י
אהה. ענין לשון צעקת יללה:

פסוק יא
יצק. שפך:

פסוק יב
אותו. עמו:

פסוק יד
לולי. אם לא:

פסוק טו
מנגן. יודע לנגן:

פסוק טז
הנחל. העמק:

גבים. בורות, כמו (ישעיהו ל יד): ולחשוף מים מגבא:

פסוק יט
החלקה. השדה, כמו (שמואל ב יד ל): ראו חלקת יואב:

פסוק כא
ויצעקו. נאספו על ידי צעקת המאסף:

פסוק כג
החרב נחרבו. מלשון חרב:

פסוק כה
הקלעים. משליכי אבני קלע:

פסוק כו
אותו. עמו:

להבקיע. מלשון בקיעה, ורוצה לומר, להפריד המחנה, ולעבור דרך בה:

פרק ד

פסוק א
והנושה. המלוה, כמו (דברים כד יא): והאיש אשר אתה נושה בו:

פסוק ב
אסוך. שם כלי השמן, ויקרא כן על שם שסכין ומושחין ממנו:

פסוק ד
בעדך. כנגדך:

תסיעי. תעקרי ממקומה:

פסוק ז
נשיך. הלואתך:

פסוק ח
מדי. מתי, רצה לומר: בכל זמן:

פסוק ט
אישה. בעלה:

פסוק י
קיר. כותל:

ונשים. מלשון שימה:

פסוק יג
חרדת. ענין תנועה חזקה, ואם היא מבלי פחד, כמו (שמואל א טז ד): ויחרדו זקני העיר לקראתו:

פסוק טז
חיה. כן נקראת היולדת, ובדברי רבותינו ז"ל (יומא עג ב): והחיה תנעול את הסנדל:

תכזב. ענינו דבר הנפסק, כמו (ישעיהו נח יא): אשר לא יכזבו מימיו:

פסוק כב
וארוצה. ענין מהירות ההליכה:

פסוק כד
תעצר. תעכב, כמו (שופטים יג טו): נעצרה נא אותך:

פסוק כה
הלז. הזאת:

פסוק כז
להדפה. לדחפה, כמו (תהלים א ד): אשר תדפנו רוח:

פסוק כח
תשלה. ענין שגגה ושכחה, כמו (שמואל ב ו ז): על השל, ורוצה לומר: תטעה:

פסוק כט
משענתי. המטה אשר נשען בו:

תעננו. מלשון עניה ותשובה:

פסוק לא
קשב. ענין האזנה:

הקיץ. ענין הערה:

פסוק לד
ויגהר. ענין השתטחות הגוף, כמו (מלכים א יח מב): ויגהר ארצה:
ויחם. מלשון חמימה:

פסוק לה
ויזורר. ענין עטוש, כי עטישותיו תהל אור (איוב מא י), תרגומו: זרירוהי:
ויפקח. פתח, כמו (שם כז יט): עיניו פקח:

פסוק לח
שפות. ענין העמדת הסיר במקום מושבה, כמו (יחזקאל כד ג): שפות הסיר שפות:
הסיר. הקדרה:
נזיד. תבשיל, כמו (בראשית כה כט): ויזד יעקב נזיד:

פסוק לט
אורות. ענינו צמחי שדה, כמו (ישעיהו כו יט): טל אורות טלך:
פקועות שדה. הם הגדלים על גפן שדה, והמה מרים, ועושים מהם שמן ובדברי רבותינו ז"ל (שבת פרק ב משנה ב) נקרא שמן פקועות:
ויפלח. ענין בקיעה, כמו (שיר השירים ד ג): כפלח הרמון:

פסוק מב
מבעל שלשה. שם מקום:
בכורים. מלשון בכור, ורצה לומר: דבר הנקצר ראשון:
וכרמל. כן יקרא שבלים רכים:
בצקלונו. תרגם יונתן: בקליפותיהן:

פרק ה

פסוק ב
וישבו. מלשון שביה:

פסוק ג
גברתה. אשת אדונה:
אחלי. ענין בקשה, כמו (שמות לב יא): ויחל משה:

פסוק ה
ספר. אגרת:
חליפות. כן יקראו הבגדים, כי בהסיר האחת, יחליף אחרת תחתיה:

פסוק ז
מתאנה. מבקש עלילה, כמו (שופטים יד ד): תואנה הוא מבקש:

פסוק י
מלאך. שליח:

פסוק יא
והניף. מלשון הנפה והרמה:

פסוק יג
אבי. רצה לומר, שר וקצין כהאב על הבן:

ואף כי. הוא כענין כל שכן:

פסוק טו
ברכה. מנחה, כמו (בראשית לג יא): קח נא את ברכתי:

פסוק טז
ויפצר. ענין רבוי הדברים ופתוי:

וימאן. לא רצה:

פסוק יז
ולא יתן. הוא מלשון שאלה, וכן (שמואל ב יג כו): ולא ילך אתנו אמנון:

צמד. זוג:

פרדים. הם הנולדים מן הסוס והחמור:

פסוק יח
בית רמון. בית עבודת זרה ששמה רמון:

פסוק יט
כברת. הוא מיל, וכן (בראשית מח ז): כברת ארץ:

פסוק כ
חשך. מנע, כמו (שם כב טז): ולא חשכת:

פסוק כא
ויפול. ענין הטיה, כמו (שם כד סד): ותפול מעל הגמל:

השלום. בה"א השאלה:

פסוק כג
הואל. רצה, כמו (לקמן ו ג): הואל נא ולך:

ויפרוץ. הוא הפוך מן ויפצר, והיא היא:

ויצר. וקשר, כמו (ישעיהו ח טז): צור תעודה:
חריטים. מין כיסים, וכן (שם ג כב): והמטפחות והחריטים:

פסוק כה
אנה ואנה. לפה ולפה:

פרק ו

פסוק ב
קורה. עץ עב, כמו (שיר השירים א יז): קורות בתינו ארזים:

פסוק ג
הואל. רצה:

פסוק ד
ויגזרו. ענין חתוך, כמו (מלכים א ג כה): גזרו את הילד:

פסוק ו
ויקצב. ענין כריתה וחתוך, וכן (שיר השירים ד ב): כעדר הקצובות:
ויצף. שט למעלה, כמו (דברים יא ד): אשר הציף:

פסוק ח
פלוני. מכוסה:
אלמוני. מלשון אלם, כי לא ידובר בו, וכן (שמואל א כא ג): ואת הנערים יודעתי אל מקום פלוני אלמוני:

פסוק ט
נחתים. ענין ירידה, כמו (יואל ד יא): הנחת ה' גבוריך, כי במקום מורד ירדו להסתר:

פסוק יג
איכה הוא. אנה הוא, כמו (שיר השירים א ז): איכה תרעה, ואם (פירוש: למרות) שהוא בחול"ם:

פסוק יד
כבד. הרבה:
ויקיפו. וסבבו:

פסוק יז
פקח. פתח:
נא. עתה:

פסוק כא
אבי. רצה לומר: רבי:

פסוק כב
האשר. בה"א התימה:

פסוק כג
ויכרה. עשה סעודה, כמו (איוב מ ל): יכרו עליו חברים:

פסוק כה
דביונים. צואה הזב מן היונים, כי [אשר] יזוב (ויקרא טו כה) תרגומו: ארי ידוב, ובהם היו מדליקין האש, לחסרון העצים בעבור המצור:

פסוק כז
היקב. הוא גת היין:

פסוק כט
ותחביא. הסתירה:

פסוק לב
הראיתם. בה"א השאלה:

ולחצתם. ענין דחק:

פסוק לג
אוחיל. אקוה, כמו (איכה ג כא): על כן אוחיל לו:

פרק ז

פסוק ב
השליש. שר וחשוב, כמו (שמות טו ד): ומבחר שלישיו:

נשען. נסמך:

ארובות. חלונות, כמו (הושע יג ג): וכעשן מארבה:

הנכה. הנה אתה, והוא כמו הנך, וה"א נוספת, ודוגמתו (שמואל א א כו): הנצבת עמכה, ומשפטו: עמך:

פסוק ד
ונפלה. ענין נטיה, כמו (ירמיהו לז יג): אל הכשדים אתה נופל:

פסוק ה
בנשף. בערב, כמו (ישעיהו ה יא) מאחרי בנשף:

פסוק ט
מחשים. שותקים, כמו (לעיל ב ג): גם אני ידעתי החשו:

וחכינו. ענין איחור והמתנה, כמו (לקמן ט ג): ונסתה ולא תחכה:

פסוק יג
הנם. הנה הם:

המון. ענין רבוי עם:

תמו. נשלמו:

פסוק טו
בחפזם. ענין מהירות, כמו (שמואל ב ד ד): ויהי בחפזה לנוס:

פרק ח

פסוק ו
סריס. שר:

עזבה. הניחה:

פסוק ט
בנך. רצה לומר: מכניע לך כבן לאביו:

פסוק יא
בוש. ענין איחור, כמו (שופטים ג כה): ויחילו עד בוש:

פסוק יב
תשלח. ההבער קרוי שלוח, כי עשה יעשה שליחותו, שהולך ממקום למקום ושורף הכל:

ועולליהם. בניהם הקטנים:

תרטש. ענין בקיעה, כמו (הושע יד א): עולליהם ירוטשו:

פסוק טו
המכבר. תרגם יונתן: גונבא, והוא מין בגד עב, כי ותכסהו בשמיכה (שופטים ד יח), תרגומו כמו כן: בגונבא:

פסוק יט
ניר. כמו נר, ורוצה לומר: מלך, המאיר כנר:

פרק ט

פסוק א
פך. שם כלי מיוחד לשמן:

פסוק ג
תחכה. תמתין ותאחר, כמו (לעיל ז ט): וחכינו עד אור הבקר:

פסוק י
בחלק. הנחלה יקרא כן, כי נחלק לו:

פסוק יא
שיחו. דברו, כמו (מלכים א יח כז): כי שיח וכי שיג לו:

פסוק יג
גרם. עצם וגרם, אחד הוא, כמו (משלי כה טו): תשבר גרם, וכמו שעצמות הדבר נקרא בלשון עצם, כמו שכתוב (בראשית ז יג): בעצם היום, כמו כן נקרא בלשון גרם:
המעלות. המדרגות:

פסוק יד
ויתקשר. כן נקרא המרד, כי רבים יתקשרו באגודה אחת:

פסוק טו
נפשכם. רצונכם, כמו (דברים כג כה): ואכלת ענבים כנפשך:
פליט. שום שארית, וכן (ירמיהו מב וז): שריד ופליט:

פסוק יז
והצופה. הוא העומד במקום גבוה, להביט למרחוק:
שפעת. מלשון שפע וריבוי וכמו (ישעיהו ס ו) שפעת גמלים תכסך:
רכב. רוכב סוס:

פסוק יח
סוב. מלשון סבוב:
עד הם. עד אליהם:

פסוק כא
בחלקת. בנחלת שדה:

פסוק כה
שלשה. ענין שר, כמו (שמות טו ד): ומבחר שלישיו:

שא. הגבה אותו:
צמדים. חבורים יחד, כמו (במדבר יט טו): צמיד פתיל:
נשא עליו. העמיס עליו:
המשא. הנבואה:

פסוק כו
אמש. יאמר על הלילה העבר, כמו (בראשית לא מב): ויוכח אמש:

פסוק ל
בפוך. הוא כחול שחור, וכן (ירמיהו ד ל): כי תקרעי בפוך עיניך:
ותיטב. ענין תקון, כמו (שם ב לג): מה תיטבי דרכך:
ותשקף. ראתה והביטה:

פסוק לב
סריסים. שרים:

פסוק לג
שמטוה. ענין הזזה מן המקום, כמו (שמואל ב ו ו): שמטו הבקר:
ויז. מלשון הזיה ונטיפה:

פסוק לה
הגלגלת. הראש:

פסוק לז
כדומן. כזבל, כמו (ירמיהו ח ב): לדומן על פני האדמה:

פרק י

פסוק א
האמנים. כן יקראו מגדלי הילדים, כמו (ישעיהו ס ד): על צד תאמנה:

פסוק ב
והנשק. כלי המלחמה, כמו (שם כב ח): נשק בית היער:

פסוק ז
בדודים. כעין קדירות, וכן (שמואל א ב יד): והכה בכיור או בדוד:

פסוק ח
צבורים. קבוצים, כמו (בראשית מא מט): ויצבור יוסף:

פסוק י
אפוא. תרגם יונתן: כען, והוא תרגום של 'עתה':

פסוק יא
ומידעיו. קרוביו, כמו (רות ב א): מודע לאישה:
וכהניו. כהני הבעל:
שריד. שארית:

פסוק יב
בית עקד הרועים. בית שהרועים גוזזים בו הצאן, ולפי שהדרך לעקדם ולקושרם בעת הגזיזה, קרוי עקד, מלשון (בראשית כב ט): ויעקוד את יצחק:

פסוק טז
בקנאתי. ענין נקימה, כמו (במדבר כה יא): בקנאו את קנאתי:

פסוק יט
אל יפקד. אל יחסר, כמו (שם לא מט): ולא נפקד ממנו איש:
בעקבה. תרגם יונתן: בחוכמא, וכן (בראשית כז לו): ויעקבני זה פעמים:

פסוק כ
קדשו. הזמינו:
עצרה. אסיפה וקבוץ, כמו (ירמיהו ט א): עצרת בוגדים:

פסוק כב
המלתחה. הוא מקום גנוזת כריכי מלבושי כהני הבעל, והוא הפוך מן (איוב לח ט): וערפל חתולתו, וכן תרגם יונתן: קומטריא, ובמשנה (כלים פרק טז משנה ז): כסוי קמטרא טהור:

פסוק כג
חפשו. חקרו, כמו (איכה ג מ): נחפשה דרכינו:

פסוק כה
לרצים. הרצים רגלי לפני מרכבתו:
ולשלשים. ולשרים:

פסוק כו
וישרפוה. כל אחת ואחת:

פסוק כז
ויתצו. מלשון נתיצה ושבירה:

למוצאות. להפנות שם לגדולים:

פסוק לב
לקצות. להכרית, כמו (דברים כה יב): וקצותה את כפה:

פרק יא

פסוק ד
לכרי. כמו לכרים, ויקראו כן השרים, על דרך השאלה, וכמו שכתוב (ישעיהו לד ו): מדם כרים ועתודים:

פסוק ו
מסח. מלשון היסח הדעת:

פסוק ז
הידות. החלקים, כמו (בראשית מז כד): וארבע הידות:

פסוק ח
והקפתם. וסבבתם:

השדרות. כמו הסדרות, בסמ"ך, והוא מלשון סדור ועריכה, וכמו שהחיל המסודר יקראו מערכת, כמו כן יקראו סדרות:

פסוק י
השלטים. כעין מגינים:

פסוק יא
מכתף. מצד:

פסוק יב
הנזר. הכתר:

העדות. מלשון עדי וקשוט או על הספר תורה יאמר:

פסוק יח
ויתצהו. מלשון נתיצה ושבירה:

היטב. רוצה לומר: בחוזק, וכן (דברים ט כא): טחון היטב:

מתן. כך שמו:

פסוק כ
שקטה. נחה:

פרק יב

פסוק ג
הורהו. למדהו, כמו (ישעיהו כח ט): את מי יורה דעה:

פסוק ז
בדק. מקום השבר והרעוע, יקרא בדק, כי מהצורך לבדוק ולחפש אחריו, כמו (יחזקאל כז ט): מחזיקי בדקך:

פסוק ט
ויאותו. נתרצו, כמו (בראשית לד טו): בזאת נאות לכם:

פסוק י
ארון. ארגז:

ויקב. עשה נקב, ולתוספת ביאור אמר חור, כי חור הוא נקב:

שומרי הסף. שומרי מזתות השערים, כי סף הוא מזוזה, וכן תרגם יונתן: אמרכליא. והאמרכלים היו שבעה, לשבעה שערי העזרה:

פסוק יא
ויצורו. מלשון צורה:

וימנו. מלשון מנין ומספר:

פסוק יב
המתכן. המנוי, כמו (שמות ה ח): מתכונת הלבנים:

על ידי. אל ידי:

לחרשי. לאומני:

פסוק יג
ולחוצבי. לכורתי:

פסוק יד
ספות. שם כלים עשוים כצורת כדים, כי תרגם יונתן: קולין, וכן וכדה על שכמה (בראשית כד מה), תרגם אונקלוס: וקולתה:

מזמרות. כלי זמר:

מזרקות. ספלים, לזרוק מהם דם הקרבנות:

פרק יג

פסוק ד
ויחל. ויתפלל:

לחץ. דחק:

פסוק ה
שלשום. יום השלישי שלפני היום:

פסוק ז
לדוש. מלשון דישה וכתישה:

פסוק יז
ירה ויור. ענין השלכת חצים:

פסוק כג
ויחן. מלשון חנינה וחמלה:

ולא אבה. ולא רצה:

פרק יד

פסוק ו
על בנים. בעבור בנים:

פסוק ט
החוח. מין קוץ:

ותרמוס. מלשון רמיסה ודריכה:

פסוק י
ונשאך לבך. ענין התרוממות וגאוה:

תתגרה. ענין התחלת הריב:

פסוק יד
התערובות. מלשון ערבון ומשכון:

פסוק כו
מורה. מלשון תמורה וחלוף:

ואפס. הוא כענין לא:

פסוק כז
למחות. מלשון מחיה ומחיקה:

פרק טו

פסוק א
עזריה. הוא עוזיהו, האמור בדברי הימים (ב כו א ג), ולמטה (פסוקים ל לב לד):

פסוק י
קבל עם. תרגום של 'נגד', הוא 'קבל':

פסוק יג
ירח. חדש, על שהוא נמנה במהלך הירח:

פסוק יט
ידיו. כח ידיו:

להחזיק. מלשון חזק:

פסוק כה
שלישו. שר שלו:

פסוק כט
אבל בית מעכה. כן שם העיר:

הגלילה. ארץ הגליל:

פסוק לז
החל. התחיל:

להשליח. לגרות ולהסית, כמו (שמות ח יז): הנני משליח בך:

פרק טז

פסוק ג
הוריש. גירש:

פסוק ה
ויצרו. מלשון מצור:

פסוק ו
וינשל. ענין השלכה, כמו (דברים ז א): ונשל גוים רבים:

פסוק ח
בית ה'. בבית ה':

פסוק טו
לבקר. לדרוש, כמו (ויקרא יג לו): לא יבקר הכהן:

פסוק יז
ויקצץ. ענין כריתה:

המכונות. מלשון כן ובסיס:

הכיור. כעין דוד גדול, עשוי לרחצה:

הים. עשוי כגיגית גדולה:

מרצפת. ענין הצעת אבנים בקרקע:

פסוק יח
מוסך. מלשון סכך:

פרק יז

פסוק ד
ויעצרהו. עכבו ומנעו, כמו (לעיל ד כד): אל תעצר לי:

כלא. ענין תפיסה, כמו (ירמיהו לב ג): אשר כלאו צדקיהו:

פסוק ה
ויצר. מלשון מצור:

פסוק ו
ויגל. מלשון גלות:

ויושב. מלשון ישיבה:

פסוק ח
הוריש. גירש:

פסוק ט
ויחפאו. מלשון חפוי וכסוי, ורוצה לומר: הסתירו, כדבר המכוסה:

כן. ראוי והגון, כמו (שופטים יב ו): ולא יכין לדבר כן:

פסוק יב
הגלולים. מלשון גלל וצואה, והם העבודת גלולים:

פסוק יד
ערפם. הוא אחורי הראש:

פסוק טו
כהם. כמו הם:

פסוק טז
מסכה. ענין יציקת מתכת, כמו (ישעיהו מ יט): הפסל נסך חרש:

פסוק יז
ויקסמו וגו' וינחשו. ענין כשוף וניחוש:

פסוק יח
ויתאנף. מלשון אף וחימה, כמו (מלכים א ח מו): ואנפת בם:

פסוק כ
ויענם. מלשון עינוי:

שוסים. בוזזים, כמו (שמואל א כג א): והמה שוסים:

פסוק כז
ויורם. ענין למוד, כמו (ישע' כח): יורה דעה:

פסוק לו
נטויה. המשיל לגבור הנוטה זרועו במלחמה:

פרק יח

פסוק ד
וכתת. ענין כתישה, כמו (שם ב ד): וכתתו חרבותם:

פסוק ט
ויצר. מלשון מצור:

פסוק יא
וינחם. הניחם:

פסוק יג
הבצרות. מלשון מבצר:

ויתפשם. לכדם:

פסוק טו
בית ה'. בבית ה':

פסוק טז
קצץ. כרת וקלף:
האומנות. מפתני הבית, וכן תרגם יונתן: סקופיא:

פסוק יז
כבד. ענין רבוי:
בתעלת הברכה. הברכה היא מקום בנוי באבנים ובסיד, ושם מתכנסים המים, והתעלה היא החפירה הסמוך לה, ובעת הצורך ממשיכים לה אמת המים מן הבריכה, וכן (שם ז ג): אל קצה תעלת הבריכה:
במסלת. בדרך הכבושה:

פסוק כא
משענת. ענין סמיכה:
הקנה. המטה:
הרצוץ. השבור ומרוסס, כמו (עמוס ד א): הרוצצות אביונים:
ונקבה. מלשון נקב וחור:

פסוק כג
התערב. מלשון ערבון ומשכון, כי כששנים חלוקים בדבר מה, וכל אחד מחייב עצמו בממון באם לא יהיה כדבריו, הדרך הוא שכל אחד נותן ערבון, להיות בטוח ומקויים:

פסוק כד
פחת. ענין שררה:

פסוק כה
המבלעדי. ענינו כמו זולת:

פסוק כז
העל. כמו האל:
חוריהם. מלשון חור ונקב, ורצה לומר: צואה היוצאת מנקב פי הטבעת:
שיניהם. הוא מי רגלים, והוא קרוב מלשון שתן:

פסוק כט
ישיא. ענין הסתה ופתוי, כמו (בראשית ג יג): הנחש השיאני:

פסוק לא
ברכה. ענינו מנחה ותשורת שלום, כמו (שם לג יא): קח נא את ברכתי:

פסוק לב
ותירוש. ענבי היין:

זית יצהר. זיתים המושכין שמן:

יסית. מלשון הסתה ופיתוי:

פסוק לד
הנע. מלשון נע:

ועוה. מלשון עוות ועקום:

פסוק לו
והחרישו. שתקו:

פרק יט

פסוק ג
ותוכחה. מלשון ויכוח וברור דברים:

ונאצה. ענין בזיון, כמו (שמואל א ב יז): כי נאצו האנשים:

משבר. הוא מקום מושב היולדות, וכן (הושע יג יג): במשבר בנים:

פסוק ד
אולי. הלואי, כמו (שמואל ב טז יב): אולי יראה ה' בעיני:

והוכיח. נתווכח:

פסוק ו
גדפו. חרפו:

פסוק ז
רוח. רצון, כמו (יחזקאל א יב): אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת:

פסוק י
ישיאך. יסית ויפתה אותך:

פסוק טז
פקח. פתח כמו (זכריה יב ד): אפקח את עיני:

פסוק כג
כרמלו. מקום שדות וכרמים משובחים, קרוי כרמל:

פסוק כד

קרתי. חפרתי אחר מקור, והוא מלשון (משלי ל יז): יקרוה עורבי נחל, שהוא ענין נקב ובקוע:

זרים. שוטפים, כמו (חבקוק ג י): זרם מים עבר:

ואחריב. מלשון חורב ויובש:

פעמי. רגלי:

יאור. ענין נהר ונחל:

מצור. ענין חוזק, והוא מלשון צור:

פסוק כה

להשות. מלשון שאיה ושממון, כמו (איוב ל ג): אמש שואה ומשואה:

גלים. הוא כענין תל:

נציים. פרחים, כמו (שיר השירים ז יג): הנצו הרמונים:

פסוק כו

חתו. נשברו:

ושדפה. מלשון (מלכים א ח ל): שדפון ירקון, והוא לקות הזרע:

פסוק כז

התרגזך. ענין תנועת חרדת המהירות, וכן (ישעיהו כג יא): הרגוז ממלכות:

פסוק כח

ושאננך. הוא מלשון שאון והמייה:

חחי. הוא הטבעת המושם בפי הבהמה שעסקיה רעים, למושכה על ידו, וכן (יחזקאל כט ד): ונתתי חחים בלחייך:

ומתגי. הוא כעין רסן, כמו (משלי כו ג): מתג לחמור:

פסוק כט

ספיח. הוא הצומח מהגרעין הנופל מאליו, כמו (ויקרא כה ה): ספיח קצירך:

סחיש. ענינו ספיחי ספיחים, או ספיחי האילנות, ואין לו דומה:

פסוק לב

יורה. ישליך:

ולא יקדמנה. לא יערוך לפניה, כי התרגום של 'לפני', הוא 'קדם', וכן (מיכה ו ו): במה אקדם ה':

סללה. הוא צבור העפר ששופכין מול העיר, ועולים בה להלחם, וכן (ירמיהו ו ו): ושפכו על ירושלים סוללה:

פסוק לד
וגנותי. מלשון הגנה:

פרק כ

פסוק ב
הקיר. הכותל:

פסוק ג
אנה. הוא ענין לשון בקשה:

נא. עתה:

פסוק ד
התיכונה. האמצעית:

פסוק ז
דבלת תאנים. הם התאנים הנדרסים יחד:

השחין. מין נגע שנחלה על ידה, וכן (שמות ט ט): לשחין פורח אבעבועות:

ויחי. ענין רפואה, כמו (יהושע ה ח): עד חיותם:

פסוק ח
מה אות. מלת 'מה', יורה על גודל הדבר וחשיבותו, כמו (תהלים ח ט): מה אדיר שמך:

אות. מופת:

פסוק יג
נכתה. ענין אוצר נחמד, וכן (בראשית לז כה): נכאת וצרי, שרוצה לומר: דברים נחמדים:

פסוק יד
ומאין. מאיזה מקום:

פסוק יח
סריסים. שרים וממונים:

פסוק כ
הברכה. בנין אבנים על אסיפת המים:

התעלה. חפירה למים:

פרק כא

פסוק ב
הוריש. גירש:

פסוק ג
צבא השמים. כוכבים ומזלות:

פסוק ח
להניד. מלשון נדידה:

פסוק ט
ויתעם. מלשון תועה:

פסוק יב
תצלנה. ענין תנועות הרעדה, כמו (חבקוק ג טז) צללו שפתי:

פסוק יג
קו. חבל:

ומחיתי. מלשון מחיה ומחיקה, ורוצה לומר, אקנח:

הצלחת. הוא כעין קדירה, כמו (דברי הימים ב לה יג): ובדודים ובצלחת:

פסוק יד
ונטשתי. ועזבתי:

ולמשסה. ענין דריכה ורמיסה, כמו (ישעיהו מב כד): מי נתן למשיסה יעקב:

פסוק יח
בגן עזא. כך שם הגן:

פסוק כג
ויקשרו. ענין מרד:

פרק כב

פסוק ד
ויתם. מלשון תם והשלמה:

שומרי הסף. הם השוערים:

פסוק ה
על יד. ביד:

בדק הבית. רעוע הבית, על שם שבודקים ומחפשים אחר מקום השבור והרעוע:

פסוק ו
ואבני מחצב. אבנים הנכרתים ממקום גדולם:

פסוק ח
על שפן. אל שפן:

פסוק ט
התיכו. ענין הצקה שעל ידי האור, כמו (יחזקאל כב כב): כהתוך כסף:

פסוק יג
נצתה. מלשון הצתה והבערה:

פסוק יז
תכבה. מלשון כבוי:

פסוק יט
רך לבבך. הוא ההפוך מקשה הלב:

ותכנע. מלשון הכנעה:

לשמה. מלשון שממה:

פסוק כ
אוספך. ענין מיתה, כמו (במדבר כ כד): יאסף אהרן:

ונאספת. ענין הכנסה, כמו (שופטים יט יח): ואין איש מאסף אותו:

פרק כג

פסוק ד
שומרי הסף. השוערים:

בשדמות קדרון. במישור הסמוך לנחל קדרון:

פסוק ה
והשבית. ענין בטול:

הכמרים. הם כהני עבודה זרה הלובשים שחורים, וכן (הושע י ה): וכמריו עליו יגילו:

פסוק ז
ויתץ. מלשון נתיצה:

הקדשים. דבר המובדל מן האדם, ואף בעבור הטומאה והאיסור, נקרא בלשון קודש, וכן (דברים כב ט): פן תקדש המלאה:

פסוק יא
וישבת. ענין בטול:
נתן מלך. כך שמו:
בפרורים. ירעשו מגרשות (יחזקאל כז כח) תרגום ירושלמי: פרוריא, ובדברי רבותינו ז"ל (כתובות נד א): בבל וכל פרורהא:

פסוק יב
נתץ. שבר וכתת:

פסוק יז
הציון. הוא סימן מצבת מת, וכן (יחזקאל לט טו): ובנה אצלו ציון:
הלז. הזה:

פסוק יח
ינע. מלשון תנועה:

פסוק כד
התרפים. הם העשויים בצורת אדם, ומגידים עתידות על ידי כישוף:
בער. פנה מן הארץ:
הקים. מלשון קיום:
בית ה'. בבית ה':

פסוק כה
מאודו. עשרו, כמו (דברים ו ה): ובכל מאדך:

פסוק כט
נכה. תרגם יונתן: חגירא, והוא מענין שבירה, וכן (שמואל ב ד ד): בן נכה רגלים:
על נהר. סמוך לנהר:

פסוק לג
ויאסרהו. קשרו:

פסוק לד
ויסב. ויסבב:

פסוק לה
נגש. דחק וכפה:

פרק כד

פסוק ב
גדודי. חיילי צבא:

פסוק יד
זולת. רק:

פסוק טו
אילי. הם השרים הגדולים והחזקים, כי הוא ענין חוזק רב, כמו (בראשית לא כט): יש לאל ידי:

פסוק יז
תחתיו. במקומו:

פרק כה

פסוק א
ויחן. מלשון חניה:

פסוק ה
נפצו. נתפזרו:

פסוק ו
ויתפשו. אחזו בחזקה:

פסוק ז
בנחשתים. בשלשלאות נחושת:

פסוק י
נתצו. שברו וכתתו:

פסוק יא
הנופלים. הם היוצאים מעצמן, למסור עצמן ולשכון בינותם, וכן (ירמיהו לז יג): אל הכשדים אתה נופל:

ההמון. העם הרב:

פסוק יב
לכורמים. לעבוד הכרמים:

וליוגבים. ענין בורות, כמו (לעיל ג טז): עשה הנחל הזה גבים גבים, ורוצה לומר לעבוד השדות בחפירות ובורות. או הוא כמו ליוקבים, מלשון יקב היין, כי ג״כ מתחלף, ורוצה לומר, לדרוך ולהמשיך היין אל היקב:

פסוק יג

בית ה׳. בבית ה׳:

המכונות. הם כני ובסיסי הכיורות:

ים. כעין ג׳גית גדולה, עשויה לרחוץ בה:

פסוק יד

הסירות. הקדרות:

היעים. המכבדות והמגרפות, עשויים לגרוף בהם הדשן:

המזמרות. כלי זמר:

הכפות. הבזיכים:

פסוק טו

המחתות. כלים לחתות בהן האש:

המזרקות. הספלים:

פסוק יז

ושבכה. עשויה היא כרשת:

ורמונים. עשויים מנחושת:

פסוק יח

כהן הראש. זה כהן גדול:

משנה. שני לו, זה הסגן:

שומרי הסף. הם השוערים, כי מזוזת השער יקרא סף, כמו (יחזקאל מ ז): וסף השער:

פסוק יט

סריס. שר:

פקיד. ממונה:

המצבא. מלשון צבא:

פסוק כ

על מלך. אל מלך:

פסוק כב

ויפקד. מענין מנוי וגזברות:

פסוק כג
החילים. צבאות עם:

פסוק כז
נשא. הגביה והרים:

מבית כלא. מבית המאסר, כמו (ישעיהו מב כב): ובבתי כלאים החבאו:

פסוק כח
מעל. ממעל:

פסוק כט
ושנא. כמו ושנה בה״א, והוא מענין חלוף ותמורה:

כלאו. מאסרו:

פסוק ל
וארחתו. הוא ענין פרס קבוע, וכן (ירמיהו מ ה): ארחה ומשאת: